

VÝMENNÉ LÍSTKY A ZDRAVOTNÍCTVO

STANOVISKO VÝBORU SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI VŠEOBECNÉHO PRAKTICKÉHO LEKÁRSTVA SLS

Výmenný lístok, alebo inak povedané dostupnosť špecialistov iba na základe odporúčania všeobecného lekára (samozrejme okrem výnimiek určených v zákone), slúži na zabezpečenie toho, aby sa o jednoduché prípady postarali všeobecní lekári a aby sa uvoľnili špecialisti na poskytovanie dôkladnej špecializovanej starostlivosti pre komplikované stavy. Budovanie manažovaných zdravotníckych systémov postavených na primárnej starostlivosti, v ktorom je špecialistom vyškoleným na manažovanie pacientov v systéme práve všeobecný lekár, je aktuálne nielen na Slovensku, ale aj v ostatných krajinách EÚ.

Via pract., 2008, roč. 5 (11): 494

Zdravotnícky systém je jeden organizmus, v ktorom má každá zložka určenú úlohu. Základnou podmienkou vysokej úrovne zdravotnej starostlivosti aj zdravotníckom systéme v SR je deľba práce a spolupráca jednotlivých jeho prvkov. Všeobecní lekári sú lekármi prvého kontaktu, ich ambulancie sa nachádzajú v blízkosti prirodzeného prostredia pacientov. Riešia všetky akútne a všetky chronické problémy pacientov po určitý stupeň zložitosti.

Dobre fungujúci všeobecný lekár vyrieši 80 % problémov svojich pacientov sám, svojimi silami a vo svojej kompetencii. Títo pacienti potrebujú navštíviť iba ambulanciu všeobecného lekára, ktorý ich vyšetří, ošetrí, naordinuje liečbu a pošle ich nie k špecialistovi, ale domov. Šetrí sa takto čas a sily pacienta a súčasne sa zabezpečuje to, aby mal špecialista dosť času na komplikovanejších pacientov. Takže k špecialistovi posieľa všeobecný lekár iba komplikovanejších pacientov, ktorých sám nevie riešiť. Rozhoduje sa nie vo dverách čakárne alebo po telefóne na základe želania pacienta. Až po vyšetrení všeobecný lekár zistí, akými problémami jeho pacient trpí a či potrebuje konzultovať jeho zdravotné problémy so špecialistom.

Výmenný lístok nie je vstupenkou pacienta k špecialistovi, ktorú rozdáva sestrička všeobecného lekára vo dverách jeho ambulancie na požiadanie pacienta, ale **slúži všeobecnému lekárovi na konzultáciu komplikovanejších pacientov**, ktorých vyšetřil a nevie si vlastnými silami poradiť s ich zdravotnými ťažkosťami, a preto ich odosiela na konzultáciu k špecialistom. Všeobecný lekár okrem toho, že pacientov vyšetřuje a lieči, plní tak aj manažérsku funkciu. To znamená, že na základe svojich zistení odosiela svojich pacientov k jednotlivým ambulantným špecialistom alebo do nemocníc.

Po návrate od špecialistov u svojich pacientov všeobecný lekár koordinuje a integruje jednotlivé nálezy a plánuje ďalšie diagnostické a liečebné postupy. Od kvalitne fungujúcej primárnej zdravotnej starostlivosti, ktorú zabezpečujú všeobecní lekári, závisí kvalita a dostupnosť aj špecializovanej starostlivosti. Pre túto je rozhodujúca jej rýchla dostupnosť, t.j. krátke objednávacie lehoty a časový

priestor, počas ktorého sa môže venovať špecialista jednému komplikovanému pacientovi. Logicky, najväčšou prekážkou v poskytovaní kvalitnej špecializovanej starostlivosti je, keď sú ambulancie špecialistov zahlietné jednoduchými prípadmi, ktoré vedú vyriešiť všeobecní lekári a špecialisti nemajú čas na riešenie komplikovaných pacientov. Špecialista je v zdravotnom systéme lekár určený na riešenie zložitých stavov, a nie na riešenie každého stavu určitého orgánového systému.

Ako vyplýva už z uvedeného, výmenný lístok, alebo inak povedané dostupnosť špecialistov iba na základe odporúčania všeobecného lekára (samozrejme okrem výnimiek určených v zákone), slúži na zabezpečenie toho, aby sa o jednoduché prípady postarali všeobecní lekári a aby sa uvoľnili špecialisti na poskytovanie dôkladnej špecializovanej starostlivosti pre komplikované stavy.

Ďalej zabezpečuje to, aby sa pacient sa aj v akútnych prípadoch čo najrýchlejšie dostane k príslušnému špecialistovi bez zbytočných chýb, ktoré môžu spôsobiť aj zbytočnú komplikáciu zo zdržania alebo aj úmrtie. Vyskytli sa prípady, kedy pacient s bolesťami v chrbte sa dal vyšetřiť u neurológa, bola naordinovaná liečba ako pri VAS, ale do rána zomrel na disekujúcu aneurizmu aorty. Podobne iný pacient sa objednal ku gastroenterológovi a pritom išlo o akútny infarkt myokardu... Ďalší pacient pre bolesti v dolnej končatine vyhľadal ortopéda, ktorý ho poslal k neurológovi, nakoniec však všeobecný lekár zistil, že má ochorenie ciev... Pacientka vyšetřovaná na CP, pre dvojitýždňové bolesti hrudníka, vyšetřená a uzavretá neurológom ako VAS Th chrbtice s odporúčením analgetickej a myorelaxačnej liečby. Všeobecný lekár pri kontrole na druhý deň zistil, že má pneumothorax a zabezpečil potrebnú liečbu... Pacient bol vyšetřovaný u rôznych špecialistov pre subfebrilitu a slabosť, až nakoniec po mesiaci navštívil svojho všeobecného lekára, kde sa po systematickom vyšetření nakoniec zistilo, že pacient má bakteriálnu endokarditídu. A dalo by sa pokračovať. Toto všetko vidíme my všeobecní lekári zo svojich ambulancií.

Určite sa vyskytne chybovosť aj pri liečení a odsielaní pacienta všeobecným lekárom, ale nedá sa

porovnať s chybovosťou a možnými následkami, keď sa manažment v zdravotnom systéme ponechá na samotného pacienta, ktorý je medicínskym laikom. Manažovanie starostlivosti by malo byť v rukách tých, ktorí sú na to profesionálne školení, a to sú v systéme všeobecní lekári.

V súčasnosti sa neočakáva od špecialistu, že bude ovládať aj inú špecializáciu, než je jeho vlastná, preto vyvstáva do popredia dôležitosť všeobecného lekára ako manažéra pacienta. **Všeobecný lekár** je odborník, ktorý je vzdelávaný a vychovávaný tak, aby rozumel po určitý stupeň zložitosti každej špecializácii. Teda je vychovávaný a vzdelávaný pre to, aby bol **integrujúcim článkom komplexnej zdravotníckej starostlivosti**. Kvalitná komplexná zdravotná starostlivosť predpokladá dobrú spoluprácu špecialistov a všeobecných lekárov. Zdravotnícka starostlivosť sa zavedením výmenného lístku mení z chaotického systému na manažovaný systém. Je zabezpečené, že každý dostane čo najrýchlejšie a v čo najvyššej možnej kvalite tú najlepšiu zdravotnú starostlivosť.

Budovanie manažovaných zdravotníckych systémov postavených na primárnej starostlivosti, v ktorom je špecialistom vyškoleným na manažovanie pacientov v systéme práve všeobecný lekár, je aktuálne aj v ostatných krajinách EÚ. Je samozrejmosťou, že „výmenný lístok“ funguje vo Veľkej Británii, Holandsku, Belgicku, Dánsku, Portugalsku, Španielsku, Francúzsku, Rakúsku, Nemecku... V krajinách EÚ podporujú tento trend vládne a finančné inštitúcie (napríklad aj zdravotné poisťovne) a WHO. Tak, ako to je vyjadrené napríklad v Tallinskej charte z júna 2008, alebo ako to je oficiálne prezentované vo Svetovej WHO správe o zdraví v roku 2008. Budovaním zdravotníckej starostlivosti postavenej na primárnej starostlivosti nasleduje Slovenská republika najmodernejšie trendy usilujúce sa o vybudovanie kvalitnej a dostupnej starostlivosti pre všetkých občanov.

V Bratislave, 11. 11. 2008

MUDr. Peter Lipták
prezident SSVPL SLS